

автореф. дис. канд. наук з фіз. виховання та спорту: 24.00.01 Олімпійський і професійний спорт; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. К., 2014. 20 с.

6. Кисляков В. А., Орлов И. В. Физиология вестибулярной системы. Вопросы физиологии сенсорных систем. М.-Л., 1966. С. 4-32.

7. Лысова Н.Ф., Айзман Р.И. и др. Возрастная анатомия, физиология и школьная гигиена. Учебное пособие для студ. высших уч. заведений, обучающихся по педагогическим специальностям. Сиб. унив. изд-во, 2010. 398 с.

8. Палатний А. Досягнення спортсменів України у змаганнях зі спортивних єдиноборств на Іграх Олімпіад (1992-2016 рр.) Фізична активність, здоров'я і спорт. 2017. № 2(28). С. 3-12.

9. Физиология та анатомія людини. Посібник для аудиторної роботи: [навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл.]. Л.М. Малоштан, О.К.Рядних, Г.П. Жегунова та інш.; за ред. Л.М. Малоштан. Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2016. 288 с.

10. Dan Bagger-Sjöbäck. Vestibular system: Psychophysics, applied aspects and general interpretations. Springer-Verlag, 1974. 680 p.

11. Stephen M. Highstein, Richard R. Fay, Arthur N. Popper. The vestibular system. Springer, 2004. 560 p.

References

1. Bur'yanovaty O. M. (2012) Vplyv zanyat' viys'kovo-sportyvnykh bahatoborstvom na riven' fizychnoyi pidhotovlenosti yunykh sport-smeniv 6-7 rokiv u hrupakh pochatkovoyi pidhotovky. Kharkiv: Yzd-vo KHNADY [in Ukrainian]

2. Barshay V.M. (2003) Yssledovanye vzaemosvyazy protsessov razvytyya fizycheskykh kachestv y formirovaniya dvyhatel'nykh navykov u yunykh akrobatov: Candidate's thesis. Moskva: [in Russia]

3. Voropay S.M., Bur'yanovaty O.M. (2015) Vplyv zanyat' spetsial'noyi akrobatychnoyi spryamovanosti na funktsional'nyy riven' proyavu sertsevo- sudynnoyi systemy yunykh biytsiv-bahatobortsiv 6-8 rokiv u hrupi pochatkovoyi pidhotovky. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian]

4. Handel'sman A.B. (1973) Praktikum po obshchey fizyolohyy y fizyolohyy sporta. Moskva: Yzd-vo FyS [in Russia]

5. Kozlova N. O. (2014) Trenuvani tsenry v systemi olimpiys'koyi pidhotovky sport-smeniv (na materialy fektuvannya): Candidate's thesis. Kyiv: [in Ukrainian]

6. Kyslyakov V. A., Orlov Y. V. (1966) Fyzyolohyya vestybul'noy systemy. Moskva: Yzd-vo Nauka [in Russia]

7. Lysova N.F., Ayzman R.Y. (2010) Vozrastnaya anatomya, fyzyolohyya y shkol'naya hyhyena. Novosibirsk: Yzd-vo Syb. unyv. [in Russia]

8. Palatnyy A. (2017) Dosyahnennya sportsmeniv Ukrayiny u zmahannyakh zi sportyvnykh yedynoborstv na Ihrakh Olimpiad (1992-2016 rr.) Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian]

9. Fiziolohiya ta anatomiya lyudyny. (2016) Posibnyk dlya audytornoj roboty: L.M. Maloshtan, O.K.Ryadnykh, H.P. Zhehunova. Kharkiv: Vyd-vo Zoloti storinky.

10. Leonard R. Proktor (1975) Testing the Vestibular system: Value of the Caloric test. NY, SF, L: Academic press, inc [in USA]

11. Stephen M. Highstein, Richard R. Fay, Arthur N. Popper. (2004) The vestibular system. New York, Inc.: Springer-Verlag [in USA]

УДК 796.001.373.1(438)

Вільчковський Е. С.

**Університет Яна Кохановського в Кельцях,
філія в Петрикові Трибунальському, Польща
Жержерунов А. О.**

**Кафедра фізичної культури олімпійських та не олімпійських видів спорту
Національний університет Запорізька політехніка**

РОЗВИТОК ЛИЖНОГО СПОРТУ В ПОЛЬЩІ У ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ (ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ)

Стаття присвячена проблематиці становлення і розвитку лижного спорту в Польщі у ХХ та на початку ХХІ століття. У 1919 році за ініціативою польських туристичних товариств утворено Федерацію Лижного Спорту Польщі (ФЛСП). Протягом 1919-1939 років ФЛСП проводила не тільки активну діяльність в самій країні, але також на міжнародній арені. У цей період польські лижники і лижниці брали участь у престижних міжнародних змаганнях (чисельні турніри, чемпіонат світу та олімпійські ігри). Дівчі Польща стала організатором чемпіонатів світу з лижних видів спорту у 1929 та 1939 років в Закопане. Після закінчення Другої світової війни за розвиток лижних дисциплін спорту відповідала покликана у 1951 році секція при Головному Комітеті Фізичної Культури і лише у 1957 році на з'їзді регіональних представників лижних дисциплін спорту утворено нову Федерацію Лижного Спорту Польщі. У першому двадцятиріччю ХХІ століття польські спортсмени у лижних видах спорту досягли ряд блискучих результатів (К. Стох, Ю. Ковальчик, А. Малиш, Т.Сікора) на олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи, кубку світу. Особливо яскраво виступає команди стрибунів з трампліну на лижах, яка вважається однією із найкращих на світу у цьому виді спорту. В інших дисциплінах лижного спорту (лижні перегони, біатлон) високі результати досягненні завдяки лідером цих дисциплін (Ю. Ковальчик, Т. Сікора).

Ключові слова: дисципліни спорту, лижний спорт, спортсмени, змагання, спортивні об'єкти, спортивні

організації

Е. С. Вильчковский, А. А. Жержерунов Развитие лыжного спорта в Польше в XX – начало XXI века (история и современность). Статья посвящена проблематике становления и развития лыжных дисциплин спорта в Польше в XX и в начале XXI века. В 1919 году по инициативе польских туристических обществ создано Федерацию Лыжного Спорта Польши (ФЛСП). В течении 1919-1939 годов ФЛСП вела не только активную деятельность в самой стране, но и также на международной арене. В этот период польские лыжники и лыжницы брали участие в престижных международных соревнованиях (турниры, чемпионаты мира и олимпийские игры). Дважды Польша стала организатором чемпионатов мира 1929 и 1939 годах в Закопане. По завершению Второй мировой войны за развитие лыжных дисциплин спорта отвечала созданная в 1951 году секция при Главном Комитете Физической Культуры и только в 1957 году на съезде региональных представителей лыжных дисциплин спорта создано новую Федерацию Лыжного Спорта Польши. В первом десятилетии XXI века польские спортсмены в лыжном спорте добились ряд блестящих результатов (К. Стох, Ю. Ковальчик, А. Малыш, Т. Сикора) на олимпийских играх, чемпионатах мира и Европы, кубке мира. Особенно ярко выступает команда прыгунов с трамплина на лыжах, которая считается одной из лучших в мире в этой дисциплине спорта. В других дисциплинах лыжного спорта (лыжный бег, биатлон) высокие результаты достигнуты лидерами этих дисциплин (Ю. Ковальчик, Т. Сикора).

Ключевые слова: дисциплины спорта, лыжный спорт, спортсмены, спортивные объекты, спортивные организации

E. Vilchkovsky, A.Zherzherunov Development of ski sports in Poland in the XX – the beginning of the XXI century (history and modernity). The article deals with the problems of the formation and development of skiing in Poland in the twentieth and early twentieth centuries. In 1919, at the initiative of the Polish Tourist Society, the Polish Ski Federation (PFLS) was formed. During 1919-1939, the PFLS was not only active in the country itself, but also in the international arena. During this period, Polish skiers and skiers participated in prestigious international competitions (numerous tournaments, World Championships and Olympic Games). Twice Poland organized the 1929 and 1939 World Championships in Zakopane. After the end of World War II the skinning section of the Main Committee of Physical Education, which was called in 1951 a new responsible for the development of skiing disciplines and only in 1957 a new Skiing Federation of Poland was formed at the Congress of Regional Skiing Sports. In the first twentieth century of the 21st century, Polish athletes in skiing achieved a number of brilliant results (K. Stoch, Y. Kovalczyk, A. Malysz, T. Sikora). Particularly striking is the ski jumping team, which is considered one of the best in the world in this sport. In the other disciplines of skiing (cross-country skiing, biathlon) high results are achieved thanks to the leaders of these disciplines (Y. Kovalchik, T. Sikora).

Key words: disciplines of sport, skiing, athletes, competitions, sports facilities, sport organization

Постановка проблеми. Розвиток польського лижного спорту у XX столітті та на початку XXI в Польщі характеризували складні процеси становлення власної матеріальної бази цих дисциплін спорту; поєднання традиції гірської туристики, яка на польських землях інтенсивно розвивалася від початку XIX століття, з розвитком лижних перегонів та гірськолижного спорту, що незабаром відокремлюються і стають самостійними дисциплінами спорту; активна популяризаторська діяльність туристичних і спортивних товариств та клубів. Особливістю розвитку лижного спорту в Польщі, а одночасного його і слабою стороною, було те, що лижні дисципліни спорту в основному розвивалися у південних гірських регіонах і значно слабше в центральній, північній та східній частині країни. Вивчення процесів становлення та розвитку лижних спорту в Польщі дозволяє зрозуміти не тільки аналогічні процеси розвитку цих спортивних дисциплін на території центрально-східної та східної Європи (передусім Чехія, Словаччина, Україна), але також і сутність сучасних тенденцій в цій галузі.

Метою статті є розкриття основних тенденцій становлення та розвитку лижних дисциплін спорту в Польщі у XX та на початку XXI століття.

Аналіз дослідження цієї проблеми. Проблематикою становлення та розвитку лижного спорту в Польщі займалися такі дослідники, як Т.Дроздек-Малолепша, С. Заборніак, Л. Людвінський, Р. Колодзій, П.Круль та інші.

Лижний спорт на польських землях почав інтенсивно розвиватися у другій половині XIX століття під впливом зимового гірського туризму. Суттєво причинилося до розвитку лижного спорту у той час Татранське Товариство (1874 р.), яке прийняло на себе функції організації спортивних змагань з лижних дисциплін спорту. У 1907 році, за ініціативою палких прихильників лижного спорту С.Барабаша, М. Заруцького, М. Карловича, утворено перший польський лижний клуб Відділ Лижників Татранського Товариства в Закопане. Програма змагань у лижних перегонах тоді включала біг на дистанції 1 км., 1500 м. та гірськолижний з'їзд, а перші міжнародні змагання на польських землях відбулися у 1910 року також в Закопане. Власне у 1910 році в на польських землях розпочинається процес відокремлення лижних перегонів та гірськолижного спорту на окремі спортивні дисципліни. Одним із найбільш знаних польських лижників був Г. Беднарський, гірськолижний рятівник та активний суспільний діяч, палкий прихильник розвитку лижного спорту. На розвиток лижних видів спорту в Польщі наприкінці XIX – XX століть також мала вплив спеціальна література присвячена цій проблематиці авторства Л. Свієжа, Й. Снайдера, Р. Кордуса [4]

У 1919 році за ініціативою польських туристичних товариств утворено Федерацію Лижного Спорту Польщі (ФЛСП). Першим головою ФЛСП став А. Бобковський. Протягом 1919-1939 років ФЛСП проводила не тільки активну діяльність в самій країні, але також на міжнародній арені У цей період польські лижники і лыжницы брали участь у престижних

міжнародних змаганнях (чисельні турніри, чемпіонат світу та олімпійські ігри). Значення та роль, яку відгравало Закопане у розвитку лижного спорту оцінила і Міжнародна Федерація Лижного Спорту, яка двічі у 1929 р. та 1939 р. довірила Польщі проведення чемпіонату світу з цих спортивних дисциплін власне цьому гірськолижному курорті (у чемпіонаті світу з лижних видів спорту у 1939 році взяла участь 500 спортсменів з 13 країн світу).

У першій половині 20-тих років ХХ століття лижний спорт в Польщі не мав чіткої організаційної форми та спрямованості. Організація тренувального процесу цілком залежала від самого спортсмена, його свідомості, знань та готовності тренуватися. Відчутною була також нестача кваліфікованих тренерів. Лише у 1925 році Федерація Лижного Спорту Польщі прийняла рішення працевлаштувати іноземних тренерів під час приготувань збірної команди країни до міжнародних змагань. Першим тренером збірної став швед В. Стольпе, пізніше у передвоєнний період, цю посаду займали по чергово норвежці К. Тиодемонд, Т. Аасс, П. Кликкен, Х. Сандвік, фін Лаппалайнен та ін. В цілому, професійний рівень цих тренерів був досить посередній. У 1927-1928 роках році в змаганнях по лижним перегонам в Закопане та Крилиці прийняли участь також скандинавські спортсмени (а саме, шведські лижники, які виступали резервним складом). У 1935 році на відкритий чемпіонат Польщі в Закопане прибула збірна Швеції у основному складі. Шведи зайняли всі перші п'ять місць (на 18 км. дистанції). Варто відмітити, що окрім змагань для дорослих проводилися, хоч спорадично, без чіткої організаційної схеми, змагання з лижних перегонів для дітей та шкільної молоді. Так, у 1930 році такі змагання в категоріях від 6 до 17 років життя відбулися в районі селища Липки біля Закопаного. У змагання приймали участь діти і молодь, яка майже практично повністю проживала у даному регіоні [7].

У передвоєнний період стрибки з трампліну на лижах, як дисципліна спорту, була найбільш популярною серед зимових дисциплін та мала найкращі умови для свого розвитку. Відповідні умови для стрибків з трампліну були в Закопане, Кракові, Бельску, хоч вони не повністю відповідали європейським стандартам в цій галузі. У зв'язку з чим у 1925 році побудовано новий, сучасний, як на ті часи, трамплін для стрибків лижників Кроквія в Закопане. Незабаром нові трампліни для стрибків лижників відкрито в Цешині, Крилиці, Варшаві, Кельцях, Новим Таргу, Перемишлі, Живці. Росла кількість лижників, які займалися стрибками з трампліну. Центром стрибків з трампліну на лижах традиційно залишалося Закопане, один із найкращих польських гірських курортів, місто, яке мало багаті спортивно-туристичні традиції (альпінізм, туризм, лижні перегони). Відомим польським стрибком у 20-30-их роках ХХ з трампліну був А. Розмус багаторазовий чемпіон Польщі та рекордиста країни, учасник зимових олімпійських ігор у 1928 році в Санкт-Моріці. У 1939 році Федерація Лижного Спорту Польщі об'єднувала 273 секції і клубів, в яких лижними видами спорту займалися 1799 чол. Провідних польських стрибунів з трампліну на лижах у 20-30-роках ХХ століття тренувало 52 тренерів з яких 22 були іноземцями. Другим важливим осередком розвитку зимових дисциплін спорту було туристичне місто Крилиця, в якому у 1924 році був проведений чемпіонат Польщі з зимових видів спорту [8].

Важливе значення для поляризації лижних видів спорту мав факт оснащення клубів, секцій і самих спортсменів та прихильників цих спортивних дисциплін у відповідний спортивний інвентар: лижи, взуття, одяг та ін. З іноземною продукцією конкурувала вітчизняна – польські заклади, які виробляли широкий асортимент спортивного інвентару у тому і для зимових дисциплін спорту, направляли свою продукцію до дистриб'юторських фірм у Варшаві та у Закопанім. Суттєво причинилися до поляризації зимових видів спорту й польські спортивні видання – «Przegląd Sportowy», «Stadion» популярна література (підручник їзди на лижах А. Зелінського, брошури) [8].

Поширенню популярності лижного спорту сприяли також організовані в частині вищих навчальних закладів Польщі лижні секції, в яких викладачі здійснювали лижну підготовку студентів організуючи відповідні курси. Так, у 1922 році секція лижного спорту краківського університету організувала курси лижної підготовки у яких взяли участь понад 100 студентів [5]. У цей період у тому ж краківському університеті традиційно проводились серед студентів лижні змагання за кубок сенатського університету (біг на 6 км.) [8].

Перші старты серед жінок у лижних перегонах відбувся ще у 1922 році, коли були проведені в Закопане міжнародні лижні змагання у яких участь взяли також жінки (бігу на 7 км.). Однією з найкращих лижниць того часу вважалась Е. Міхалевська-Зентківцова, яка брала участь у міжнародних лижних перегонах ще перед початком Першої світової війни. До відомих польських лижниць 20-30-тих років ХХ століття також належали І. Попиловна та В. Дубінська, яка, окрім лиж успішно займалася тенісом та фехтуванням [2]. У 1928 році, К. Лотечкова та Б. Шташель-Поланкової взяли участь у забігу на 7 км. чоловіків (група юніорів до 20 року життя) [3].

У середньому у 20-30-их роках ХХ століття щороку в Польщі проводилися до 20 різних змагань у стрибках з трампліну на лижах. Ретельно вивчався досвід стрибунів за кордоном, передусім Австрії, Норвегії, Чехословаччини. Польські спортсмени з цієї дисципліни спорту також брали участь у європейських змаганнях і займали там високі місця (між іншими, А. Розмус, який успішно виступав на змаганнях у Франції та Швейцарії) [3].

Динамічний розвиток стрибків з трампліну на лижах в Польщі у цей історичний період, на жаль, не переклалося на успішні старты на зимових олімпійських іграх у Шамоні (1924 р.), Санкт-Моріці (1928 р.) та у Лейк-Плесід (1932 р.), де польські спортсмени займали місця від 12 до 37 (брали участь у змаганнях Б. Чех, А. Розмус, А. Кжептовські, С. Сечка) і тільки виступ А. Марусажа (6 місце) на олімпіаді 1936 року в Гарміш-Партенкірхен можна вважати за добрий, солідний результат [8].

Після закінчення Другої світової війни за розвиток лижних дисциплін спорту відповідала покликана у 1951 році секція лижних видів спорту при Головному Комітеті Фізичної Культури і лише у 1957 році на з'їзді регіональних представників лижних дисциплін утворено нову Федерацію Лижного Спорту Польщі в яку ввійшли представники 48 лижних клубів країни. У 1969 році ФЛСП об'єднувала представників 164 клубів в яких займалися лижним спортом 7 тис. чол. В цей період в структурі ФЛСП активно діяли Комісія розвитку і лижної підготовки молоді та Комісія підготовки тренерів лижних дисциплін

спорту. Під егідою ФЛСП, окрім чемпіонатів країни, проводилися популярні змагання з лижних перегонів «Перегони П'ястів», «Рейди Півночі». Для прихильників аматорського лижного спорту проводилися змагання «Чемпіонати Міст» та Кубок Шльонська, програми яких включали лижні перегони та гірськолижний спорт.

У післявоєнний період в Польщі розпочався процес інтенсивного будівництва гірськолижних осередків. Передусім це стосувалося розбудови туризму в Татрах, але також причинилося до зміцнення матеріальної бази гірськолижного спорту в країні. У 60-70-их роках ХХ століття зростає кількість людей, які у вільний від праці часі активно займалися гірськолижним туризмом. В цей період побудовано ряд гірськолижних витягів в гірських регіонах Татр та Бещад в Східних Бескідах (Чанторія, Буторовий Верш, Тоболув). Такі місцевості, як Вісла та Устрень Гірський стають справжніми гірськолижними курортами, де стрімко починає розвиватися гірськолижний туризм, але також були створені відповідні умови для тренування спортсменів. У 1989 році в Польщі 85 міст та містечок мали відповідну, як на той час, інфраструктуру для розвитку гірськолижного спорту. Практично всі вони були зосереджені у південних регіонах країни. Головними з них були Вісла, Закопане, Щирк, Буковина Татранська [6].

У післявоєнний час розпочинається в Польщі інтенсивний розвиток жіночого лижного спорту, а передусім їх активна участь в змаганнях з лижних перегонів. Особливо міцною у цій дисципліні була жіноча естафета. В перше жіночі лижні перегони відбулися під час чемпіонату Польщі у 1949 році, в яких дебютувала найкраща польська лижниця тих часів Х. Гонсина-Даніель, яка і виграла ці змагання. Високі результати демонструвала інша лижниця - М. Букова. Жіноча естафета в лижних перегонах (3x5 км.), зайняла високе п'яте місце на зимових олімпійських іграх в Кортіна-д'Ампенцо у 1956 р., а у 1958 р. – четверте місце на чемпіонаті світу в Лахті (Фінляндія) і знову четверті місця на олімпіаді в Скво-Веллі (США) у 1960 р. та на чемпіонаті світу у 1962 р., які проходив в Польщі і знову в Закопане. У 50-60-роках ХХ століття гірші досягнення мали польські лижники. І, якщо на різних європейських міжнародних змаганнях і стартах в цілому результати були на відповідному рівні, то вже олімпійські ігри та чемпіонати світу приносили досить посередні результати. Серед польських лижників того часу варто відмітити Т. Квапеня, Й. Рушиля, Т. Янковського [7].

У 60-роках ХХ століття лідером жіночої польської збірної з лижних перегонів була С. Бегун, багатократна чемпіонка Польщі, яка дебютувала на чемпіонаті світу на чемпіонаті світу в Лахті у 1958 році (4 місце в естафеті 3x5 км.). Також вона зайняла 4-те місце на чемпіонаті світу в Фалун у 1962 році (на дистанції 10 км.) та в знову четверту сходинку в естафеті 3x5 км. На олімпійських іграх в Гренобля (1968 р.) виборола 9 місце (найкращий результат польських лижниць, який протримався до 2006 року). По завершенню спортивної кар'єри деякий час займала посаду тренера жіночої збірної Польщі з лижних перегонів.

У 70-их роках у жіночих лижних перегонах чоловічу позицію займали три сестри Й. і З. та В. Маежик, А. Дурай, Х. Запотечна, але у цілому виступи польських лижниць на міжнародних змаганнях, незважаючи на регулярну участь в найважливіших стартах, у той час були посередні. Найкраще 10 місце зайняла на чемпіонаті світу в Фалун у 1972 році в бігу на 5 км. В. Маежик. У 90-роках ХХ століття лідером лижних перегонів була Д.Дядковець-Міхонь, що стартувала на марафонській дистанції у жінок 30 км.

У 70-роках ХХ століття високий рівень спортивної підготовки демонстрував польський лижник Й. Лушчек, який на кубку світу 1977/1978 рр. з лижних перегонів зайняв 3-тє місце у загальному заліку та на чемпіонаті з цієї зимової дисципліни спорту у 1978 році в Лахті також здобув бронзову медаль (на 30 км.), а на дистанції 15 км. виборюючи золоту медаль. Це була перша золота медаль Польщі на чемпіонатах світу з лижних перегонів (Й. Лушчек є 37-кратним чемпіоном Польщі у цій дисципліні спорту). На олімпійських іграх його найкращий результат це 5 і 6 місця (Лейк-Плесід, 1980 р.). Варто відзначити справжній успіх Я. Шашеля, який здобув бронзову медаль на чемпіонаті світу з лижного спорту у 1974 році (Фалун) на дистанції 30 к. Також у другій половині 70-их років успішно виступав ще один польський лижник (стрибки з трампліна на лижах) С.Бобак, який в підсумковій кваліфікації кубку світу (проводилися ці змагання вперше) зайняв почесне 3-тє місце [7].

Першу золоту медаль на зимових олімпійських іграх для Польщі у 1972 році у Саппоро (Японія) здобув у стрибках на лижах В. Фортун.

У 90-их роках ХХ століття, коли в Польщі розпочалися суспільно-господарчі зміни, більшість гірськолижних об'єктів було приватизовано. Так, у 2012 році 86,1% трас и витягів знаходилися у приватній власності. У 2014 році в Польщі функціонувало 181 гірськолижних витягів і трас в основному зосереджених на півдні країни (найбільш є зосереджених в Зеленцю – 20 витягів, а також є добре підготовлені траси, пункти прокату і сервісу, школи навчання гірськолижного спорту). В іншому популярному гірськолижному курорті Скларській Поренбі для прихильників гірськолижного спорту доступні 12 км. трас та три витяги; в Серадові Здруй – 2,5 км.; в Криниці Здруй – 9 витягів і 8 трас; Югов – 2, 5 км. трас. У зв'язку з зростанням популярності гірськолижного відпочинку траси і витяги відкрито в Варшаві, Катовіце, Познані [6].

Стрибки з трампліна на лижах є однією із найбільш популярних дисциплін спорту в країні випереджаючи (у 2017 році) у цьому відношенні навіть футбол. Крім стрибків з трампліну на лижах на високому 6 місці змістилися лижні перегони (у чому значна заслуга видатної польської лижниці Ю.Ковальчик), гірськолижний спорт та біатлон зайняли відповідно 12 та 23 місця. Що є надзвичайно цікавим фактом, не дивлячись на популярність футболу та волеболу в Польщі, де серед вболівальників футболу поза конкуренцією є Р.Левандовський, а серед вболівальників волейболу Б. Курек, перші місця найпопулярніших польських спортсменів займають стрибунки А. Малиш (і це притому, що він вже досить давно залишив професійний спорт. Його популярність у свій час була такою великою, що за його виступами на олімпійськими змагання в Сток Лейк Сити у 2002 році із стрибків з трампліну на лижах по польському телебаченні спостерігало понад 14,5 млн. польських глядачів), К. Стох, П. Жила та лижниця Ю.Ковальчик. При чому тільки 7% населення визнали, що рекреаційно займаються зимовими видами спорту, з яких 75% є прихильниками гірськолижного спорту (популярна в Польщі форма сімейного відпочинку у зимку); 38% ентузіастів гірськолижного спорту виїжджає поїздити на лижах двічі на рік, а у 54% їх

перебування в горах не триває більше двох тижнів на рік [1].

Ю. Ковальчик є однією з найкращих лижниць світу початку ХХ століття - двократна олімпійська чемпіонка (Ванкувер 2010 на дистанції 30 км. та Сочі 2014 рік на дистанції 10 км.), срібна та бронзова медалістка ванкуверської олімпіади (спринт і біг на 15 км.), бронзова медалістка туринської олімпіади (біг на 30 км.), двократна чемпіонка світу, а також срібна (3 медалі) та бронзова (3 медалі) призерка цих змагань, чотирикратна переможниця кубку світу з лижних перегонів серед жінок.

Видатні результати показав 2013-2019 роках з стрибків з трампліна на лижах К. Стох трикратний олімпійський чемпіон, срібний і бронзовий призер олімпіад, двократний чемпіон світу та двократний переможець Кубку світу. Одним із найкращих спортсменів останніх двадцяти років у Польщі, як вже було зазначено вище, є стрибун з трампліну А.Малиш (спортивна кар'єра 1994-2011 рр.) чотирикратний чемпіон світу, срібний та бронзовий призер цих змагань, двократний срібний та бронзовий призер олімпійських ігор (брав участь у чотирьох олімпіадах), чотирикратний переможець кубку світу. Суттєву роль у видатних успіхах польських стрибунів з трампліну відіграв тренер А. Тайнер (тренував збірну у період 1999-2004 рр., а від 2006 року займає посаду президента Федерації Лижного Спорту Польщі), який виховав цілу плеяду талановитих стрибунів.

Біатлон в Польщі не можна вважати популярною дисципліною спорту, хоч польські спортсмени мають в історії у цій дисципліні і успішні результати – 1 срібна медаль олімпіади (індивідуальний біг), 1 золоту медаль чемпіонату світу та 5 срібних (у тому 1 в естафеті) і 6 бронзових. Збірна Польщі по біатлону здобула 11 золотих медалей чемпіонату Європи, 9 срібних та 10 бронзових. Серед чоловік найкращим біатлоністом вважається Т. Сікора (брав участь в п'яти олімпіадах поспіль 1998-2010 рр.), срібний призер олімпійських ігор в Туріні у 2006 році, чемпіон світу, шестикратний чемпіон Європи та п'ятикратний універсіад, багатократний чемпіон Польщі, після завершення спортивної кар'єри тренер спочатку молодіжної а пізніше і дорослої чоловічої збірної з біатлону. Серед жінок варто відмітити М. Гвіздонь, чемпіонку Європи та універсіади. Організацією біатлону в країні займається Федерація Біатлону Польщі, яку створено у 2002 році (об'єднує 49 клубів біатлоністів).

Висновки:

- лижний спорт у Польщі розпочав інтенсивне розвиватися у 20-30-их роках ХХ століття, коли значно розширилась його матеріально-технічна база, відчутно зросла популярність також серед населення лижних перегонів, стрибків з трампліну на лижах і почасти гірськолижного спорту. Зазначимо, що ця популярність не мала масового характеру. В основному лижним спортом займалися заможні прошарки населення та студентська молодь.

- після закінчення Другої світової війни розпочався процес популяризації лижного спорту серед широких мас населення (особливо в загальноосвітніх школах, вищих навчальних закладів). Польські спортсмени брали активну у чисельних міжнародних змаганнях, у тому в олімпійських іграх, але, незважаючи на міцний склад польських команд, що брали участь у цих зимових змаганнях, успіхи, в основному, були досить скромні.

- в перших двадцятиріччю ХХІ століття польські спортсмени у лижному спорті досягли ряд блискучих результатів (К. Стох, Ю. Ковальчик, А. Малиш, Т. Сікора) на олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи, кубку світу. Особливо яскраво виступає команди стрибунів з трампліну на лижах, яка вважається однією із найкращих на світу у цьому виді спорту. В інших дисциплінах лижного спорту (лижні перемоги, біатлон) високі результати досягненні завдяки лідером цих дисциплін (Ю. Ковальчик, Т. Сікора).

Література

1. S. Dorocki, P. Raźniak, Rozwój infrastruktury narciarskiej w Polsce i na terenie Podhala w świetle badań ankietowych, Prace Komisji Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 2014, 59-76.
2. T. Drozdek-Małołepsza, Sport polskich kobiet w latach 1921-1922 w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy”, Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, „Kultura Fizyczna”, nr 2, t. XII 2013. s. 63-71
3. T. Drozdek-Małołepsza, Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy”, „Aktywność ruchu ludzie w różnym wieku”, nr 1 (25) 2015, s. 5-18
4. L. Rak, Motywy uprawiania narciarstwa przez Polaków do 1914 r., Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Seria: Kultura Fizyczna, z. IX, 2010, s. 12-22.
5. R. Kołodziej, I. Tabaczek-Besjster, Działalność Sekcji Narciarskiej Akademickiego Związku Sportowego w Krakowie w latach 1909-1923, Akademicka Kultura Fizyczna na przełomie stulecia, t. II, Uwarunkowania historyczno-socjologiczne, 2012, s. 47-60,
6. K. Krzesiwo, Rozwój i funkcjonowanie stacji narciarskich w polskich Karpatach, Wyd. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Kraków 2014, 271 s
7. L.Ludwiński, droga do Justyny Kowalczyk. Historia biegów narciarskich, Wyd. SQN, Kraków 2014, s. 305.
8. S. Zaborniak, P. Król, Skoki narciarski w Polsce (1907-1939), Pracy Naukowe Akademii im. Janusza Długosza w Częstochowie, „Kultura Fizyczna”, t. II, nr 2, 2013, s. 45-60.